

Mária Szent Szívének ünnepe

Lk 2,41-51

„Miért kerestek?”

Az ünnep nyomai a 11. században tűnnek föl, tiszteletét ugyanaz a misztikus kör népszerűsíti, mint Jézus Szívének tiszteletét. Az egyházatyák nem beszélnek Mária Szeplőtelen Szívének tiszteletéről, a kifejezés csak Eademerrel (†1124k.) jelent meg a teológiában. Kedvező fogadtatásra talált a misztikusok között ez az elgondolás, elsősorban Szent Mechtild, Szent Gertrúd és Svéd Szent Brigitta népszerűsítette a tiszteletet. 1646-ban Eudes Szent János kongregációja kérte, hogy engedélyezzék nekik a Mária Szíve tiszteletet. 1672-ben számos francia egyházmegye átvette ezt a szokást a Rítuskongregáció 1669-es tiltása ellenére. VII. Piusz pápa (1800-1823) engedélyezte egy szerzetesközösség számára Mária Szívének a tiszteletét, X. Piusz pápa (1907) pedig a kapucinusoknak és az ágostonos remetéknek is. Döntő lökést adott az egész kultusz elterjedésének, amikor XII. Piusz pápa 1942-ben felajánlotta Mária Szeplőtelen Szívének az emberiséget. A fatimai jelenések után méginkább megerősödött a kultusz. II. János Pál pápa 1981-ben, az Efezusi Zsinat 1550. évfordulóján, akarta elvégezni a felajánlást, de ezt egy időre meghíúsította az ellene elkövetett merénylet. Az 1984-es fatimai látogatása alkalmával a pápa ezt megtette, majd 2000-ben megismételte a felajánlást Rómában a világegyház összes püspökével együtt.

A kultusz lényegében hasonlít a Jézus Szíve-tisztelethez, lelki azonosulás Máriával. Azért népszerű, mert a hívő azzal a Máriával azonosul, aki teljesen ember, és mint ilyen, nem pontosan érti, hogy mi miért történik vele. A tizenkét éves Jézus templomi jelenetében a Fiú és szüleinek a gondolatai vallásosságuk ellenére igen különböznek. A családi hagyomány Jézust teljes messiási öntudattal rendelkező, küldetésére felkészült gyermekként mutatja be. De ugyanakkor azt is látjuk, hogy Jézus lelkéhez oly közel álló és a maguk kapott feladatát vallásilag kitűnően végző szülők is nem értik Fiuk szokatlan templomi viselkedését.

A mai evangéliumi szakasz nem kapcsolódik szorosan Jézus születéséhez, hanem gyermekkoráról szóló ritka történet. A kánonon kívüli művek, az ún. apokrifek a népi fantáziának megfelelően, az egyes eretnekségek szájíze szerint számos történetet ismernek

Jézus gyermekkoráról, de ezek történeti megbízhatósága igen kérdéses.

A Jézus korabeli törvényelírás és gyakorlat szerint minden tizenhárom évét betöltött zsidó férfi elzarándokolt Jeruzsálembe. Ezt a történetet tehát Jézus kiskamasz korából származtathatjuk. A húsvéti zarándoklat Jeruzsálemben töltött ideje egy-két nap volt, annak ellenére, hogy egy hétig tartottak az ünnepek. A Fiú elveszése nem annyira a szülők gondatlanságának a következménye, hanem inkább Lukács írói fogásának következménye, hogy a megtalálás katarziszát átélte szülők Jézus kijelentését és a helyzetet talányosan értelmezzék, a jövőző Messiás korai megnyilatkozása-ként.

A történetet azért is különösnek tartjuk, mert a gyermekségelbésülés részleteiben Lukács evangélista sokkal többet mondott el a „messiási gyermekről”, mint amit a gyermekkor szereplői megértettek és felfogtak. Az így bemutatott csodálatos gyermek elveszésének és megtalálásának nagyon is hétköznapi története mögött könnyű felfedezni az isteni bölcsesség korai megnyilvánulásait. Jézus a Templom tudósai között jelenik meg, akiket a zsidó közösség legképzettebb képviselőinek tartottak. A szellemes kérdéseket és válaszokat a történet nem részletezi, csak a hivatalos tanítók reakcióit írja le.

A történetben a háromnapos keresés (46. v.) akár Jézus háromnapos sírba nyugvásának, vagyis az emberek szeme előli eltűnésének az előképe is lehet. Ugyanis a gyermekkor evangéliuma megírása idején Jézus halála és elítélésének eseményei már a múlté. Emiatt ha az emlékező szülőtől származik a történet, ha családi közegekből, a gyermekkori események felidézését átszínezte a későbbi események ismerete, és azok fényében Jézus bölcsessége új jelentést kapott. Jézus a halálakor sem tűnt el, és szűnt meg tanítani, hanem éppen a halálával is tanított. Halála után pedig Izrael nagyaival egyenrangú tanítóként vonult be a történelembe, és – a keresztyén teológusok leírása szerint – Isten jobbán foglal helyet.

Anyai szempontból Máriának teljesen jogos a Fiához intézett szemrehányása. A figyelmeztetés stílusa akármelyik gyermekét kereső anya szájába adható: „Gyermekem, miért teted ezt velünk? Lásd, apád és én szomorúan kerestünk” (48. v.). Még önkritikát is tartalmaz, hiszen a szülők önmagukat okolják az elvesztésért. Jézus válasza szokatlan, inkább egy mai nagyszájú, önállóságra törekvő kiskamasz szüleit kioktató megjegyzése, mint az engedelmes

Jézushoz illő: „Nem tudtátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell fáradoznom?” (49. v.). A felületes olvasó elsiklik a következő mondat felett: „Ám ők nem értették meg ezeket a hozzájuk intézett szavakat” –, pedig ez azt jelzi, hogy a családi környezetben megőrzött Jézus anekdota éppen az értetlenségre épül. Olyan valamit mondott a „gyermekszáj”, amit a szülők nem értettek.

Lukács nem is magyarázza tovább a jelenetet, mindössze a gyermek Jézus további életéről állít ki eminens igazolást. A későbbi magyarázók nem mulasztják el kínos aprólékosággal felmenteni Jézust a szülőkkel szembeni engedetlenség vádjá alól. Jézus ún. rejtett életét előszeretettel színezik ki az apokrif evangéliumok, továbbá a Jézus gyermekkorát ábrázoló festők és irodalmárok. Arról, hogy ez a kijelentése nem múlt el nyomtalanul, tanúskodik a megjegyzés: „Szavait anyja mind megőrizte szívében” (51. b.). Ezzel Lukács arra is utal, hogy elhangzásuk idején sem József, sem Mária nem tudott mit kezdeni Jézus válaszával, és nem is értelmezték teológiai, üdvtörténeti összefüggésben. A történet utolsó mondata az evangélista hozzáfűzése és értékelése az elhangzottakról. A testi növekedés mellett kitér az „isteni bölcsességben” való növekedésére is. Ez a mondat ellentétben áll a kopt irodalomban meghonosított történetekkel, amelyben a koravén Jézus állandóan teológiai szlogeneket mond, és messiási idézetekkel válaszol anyja egyszerű kérdéseire is.

Talán a hívő fantázia túlságosan nagy jelentőséget tulajdonít Jézus isteni természetének a gyermekkori események kapcsán, így megfosztja a történetet a hihető emberi reakcióktól. Ezzel a későbbi hagiográfia szabályait követi, amelyben a szenteket már gyermekkorukban is tökéletes szenteknek kellett ábrázolni. Az isteni tulajdonságok azonban mindegyikükben lassan fejlődnek, és sok esetben rejtve maradnak. Ne feledkezzünk meg arról, hogy az isteni bölcsesség részben már a gyermekekben is megvan. Talán ezzel az alázattal kellene közelednünk fantáziavilágukhoz, amely néha gazdagabb, mint a mi pragmatikus, racionalista világunk. Sok szülő tanulhat kicsiny gyermekétől, ha megőrzi szívében nemcsak a kópéságát, hanem amit mondott nyiladozó elméjének vallási útkeresése közben. A sértetlen emberi lélek Isten kapcsolatából csak annyit fog fel az anya szíve, amelyet az ő vallásos lelke be tud fogadni. Nagy baj, ha a gyermek vallásos útkeresését a hitetlen, sérült lelkű anya dorongolja le, a maga hitetlenségét erőltetve a nyiladozó lélek próbálkozásaira.